

2007. M. 4T

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2007

L Aidin – Ardleibhéal

(400 marc)

Dé Céadaoin, 20 Meitheamh – Tráthnóna, 2.00 go 5.00

A. Cuir Laidin air seo:-

Le linn don obair seo a bheith ar siúl, cuireadh léigiún amháin amach chun arbhar a fháil. Ní raibh coinne ag duine ar bith le hionsaí toisc go raibh roinnt Briotanach ag obair sna páirceanna agus roinnt eile ag dul anonn is anall go dtí a gcampa. Go tobann, na gardaí a bhí ag faire ag an ngeata, dúirt siad le Caesar go raibh siad in ann scamall mór deannaigh a fheiceáil san áit a raibh an léigiún imithe. Láithreach bonn d'ordaigh Caesar do na saighdiúirí a bhí ar garda gabháil ar aghaidh in éineacht leis go dtí an áit sin. Tháinig siad chomh tapa sin go raibh siad in ann na fir go léir beagnach a shábháil. Murach gur imigh Caesar chomh tapa sin, bheadh léigiún iomlán cailte aige.

anonn is anall : hinc illinc. deannach: pulvis–eris (f): sábhálaim: recipio.

NÓ

B. Leigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna go léir a leanann é:-

(Cuirtear stop le bithiúnaigh Verres agus iad ag iarraidh dealbh a ghoid)

Herculis templum est apud Agrigentos non longe a foro, sanctum apud illos et religiosum. Ibi est ex aere statua ipsius Herculis qua numquam vidi pulchriorem. Ad hoc templum spoliandum, cum esset Verres Agrigenti, repente nocte media servorum armatorum fit concursus atque impetus. Clamor a vigilibus templique custodibus tollitur. Quo facto fama totam per urbem percrebuit expugnari deos patrios. Nemo Agrigenti viribus tam infirmis fuit qui non illa nocte eo nuntio excitatus surrexerit telumque quodcumque fors offerebat, arripuerit; ita brevi tempore ad templum custodiendum tota ex urbe concurritur. Horam amplius iam in demoliendo templo Verris servi moliebantur, sed illud nulla e parte lababat cum conarentur ad se rapere funibus. Repente Agrigentini impetum faciunt lapidesque iecerunt ut illos scelestos impediunt ne statuam tollant. Tum nocturni milites praeclari illius imperatoris sese dant in fugam.

percrebesco: leathaim. fors: seans. molior: oibrím go dian. labo: tuislím, titim. funis: rópa.

- (i) Cá raibh teampall Earcail suite in Agrigentum? Cén dearcadh a bhí ag na daoine ar an teampall? (8)
- (ii) Cén **dá** phointe a dhéanann Cicearó faoin dealbh sa teampall seo? (8)
- (iii) Nuair a bhí Verres in Agrigentum, cén **dá** rud a tharla go tobann? (8)
- (iv) Cé a thug faoi deara cad a tharla agus cad a rinne siad faoi? (6)
- (v) Cén ráfla a leath ar fud na cathrach? (6)
- (vi) Luaigh **dhá** rud a rinne saoránaigh Agrigentum. (9)
- (vii) Cuir Gaeilge ar an bhfrása “ad templum custodiendum” ar líne 7. (6)
- (viii) Cá fhad a chaith sclábhaithe Verres ag iarraidh an teampall a leagan? (4)
- (ix) Luaigh modh **amháin** a d’úsáid siad. (6)
- (x) Luaigh **dhá** rud a rinne muintir Agrigentum chun stop a chur leis na gadaithe. (8)
- (xi) Cén **dá** fhocal san abairt deiridh a úsáideann Cicearó go searbasach? (6)

2. Cuir Gaeilge ar **thrí cinn** ar bith de na sleachta **A, B, C, D**. (Tá na sleachta uile sa cheist seo ar aon mharc):- [130]

A.

(Guíonn Aeinéas chun Dia abhainn na Tibire a tháinig agus a labhair leis i mbríonglóid)

Dixit, deinde lacu fluvius se condidit alto
ima petens; nox Aenean somnusque reliquit.
surgit et aetherii spectans orientia solis
lumina rite cavis undam de flumine palmis
sustinet ac tales effundit ad aethera voces:
'nymphae, Laurentes nymphae, genus omnibus unde est,
tuque, o Thybri tuo genitor cum flumine sancto,
accipite Aenean et tandem arcete periculis.
adsis o tantum et propius tua numina firmes.'
sic memorat, geminasque legit de classe biremes
remigioque aptat, socios simul instruit armis.

Veirgil

se condere: folaigh. imus: is ísle. rite: i gceart. genitor: athair. arceo: cosnaím ó.
tantum: amháin. firmo: neartaím. remigium: lucht rámháíochta. instruo: feistím.

B.

(Le linn na géarchéime Caitilíní, cosnaíonn Cicearó Murena sa chúirt; cuireann sé an ghéarchéim i gcuimhne don ghiúiré)

Huiusce rei potestas omnis in vobis sita est, iudices; totam rem publicam vos in hac causa tenetis, vos gubernatis. Si L. Catilina cum suo consilio nefariorum hominum quos secum eduxit hac de re posset iudicare, condemnaret L. Murenam; si interficere posset, occideret. Mihi credite, iudices, in hac causa non solum de L. Murenarum verum etiam de vestra salute sententiam feretis. In discrimen extremum venimus; nihil est iam unde nos reficiamus aut ubi lapsi resistamus. Non solum minuenda non sunt auxilia quae habemus sed etiam nova, si fieri possit, comparanda sunt. Hostis est enim in urbe, in foro – di immortales! sine gemitu hoc dici non potest – in ipsa curia non nemo hostis est.

Cicéaro

iudex: breitheamh. governo: rialaím, treoraím. consilium: cruinniú. sententiam fero: tugaim breith.
discrimen: géarchéim. minuo: laghdaím. comparo: faighim. curia: teach an tseanaid.

C.

(Tugann Catallus cuireadh chun dinnéir dá chara, ach cuireann sé fainic air a chuid bia féin a thabhairt leis)

cenabis bene, mi Fabulle, apud me
paucis, si tibi di favent, diebus,
si tecum attuleris bonam atque magnam
cenam, non sine candida puella
et vino et sale et omnibus cachinnis.
haec si, inquam, attuleris, venuste noster,
cenabis bene ; nam tui Catulli
plenus sacculus est araneorum.
sed contra accipies meros amores
seu quid suavius elegantiusve est:
nam unquendum dabo, quod meae puellae
donarunt Veneres Cupidinesque.

Catallus

faveo (+ tabharthach): táim i bhfabhar. sal: meabhair. cachinnus: gáire. venustus: taitneamhach.
sacculus: sparán. aranea: téad damháin alla. contra: mar chúiteamh ar. merus: glan.
unquendum: cumhrán. donarunt = donaverunt.

D.

(Beartaíonn na Rómhánaigh gan moill a dhéanamh lena gcogadh in aghaidh mhuintir Iстриa)

Cum consul consilium de bello haberet, alii gerendum extemplo, antequam hostes contrahere copias possent, alii consulendum prius senatum censebant. Vicit sententia, quae diem non proferebat. Profectus ab Aquileia consul castra ad lacum Timavi posuit; imminet mari is lacus. Adversus Illyriorum classem viginti naves ad proximum portum in Histriae fines missae, secutusque cum legionibus consul quinque ferme milia a mari posuit castra. In portu emporium factum, omniaque hinc in castra supportabantur. Ab eadem regione mille ferme passuum castra erant Gallorum: Catmelus regulus praeerat tribus milibus armatorum. Histri, cum primum ad lacum Timavi castra sunt Romana mota, ipsi post collem occulto loco consederunt, et inde agmen sequebantur, in omnem occasionem intenti.

Livias

extemplo: láithreach. censeo: ceapaim. profero: cuirim siar. immineo: táim gar do.
Histria: Iстриa. emporium: margadh. supporto: iompraím. Histri: muintir Iстриa.
occultus: folaithe. consido: suíomh a ghlacadh. occasio: deis.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[90]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

Quid igitur ait Hortensius? Si uni omnia tribuenda sint, dignissimum esse Pompeium, sed ad unum tamen omnia deferri non oportere. Obsolevit iam ista oratio, re multo magis quam verbis refutata. Nam tu idem, Q. Hortensi, multa pro tua summa copia ac singulari facultate dicendi et in senatu contra virum fortem, A. Gabinium, graviter ornateque dixisti, cum is de uno imperatore contra praedones constituendo legem promulgasset, et ex hoc ipso loco permulta item contra eam legem verba fecisti. Quid? tum, per deos immortales, si plus apud populum Romanum auctoritas tua quam ipsius populi Romani salus et vera causa valuisset, hodie hanc gloriam atque hoc orbis terrae imperium teneremus?

Cicearó

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ar gach ceist):- (30)

(a) Dar le Cicearó, cérbh iad na príomhthréithe a bhí ag Poimpéas mar cheannaire?

(b) Cad iad na bealaí ina dtugann an óráid *Pro Lege Manilia* pictiúr diúltach de na hairm Rómhánacha agus dá gceannairí?

(c) Cad iad na cúinsí inar bronnadh an bua ar Phoimpéas i dtosach?

(d) Luaigh go hachomair na príomhphointí i bhfeachtais Mithridates in aghaidh na Rómhe sular ceapadh Poimpéas.

(e) Cad is féidir linn a fhoghlaim faoi Chicearó é féin ón óráid *Pro Lege Manilia*?

B.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

'O dea, si prima repetens ab origine pergam
et vacet annales nostrorum audire laborum,
ante diem clauso componet vesper Olympo.
nos Troia antiqua, si vestras forte per aures
Troiae nomen iit, diversa per aequora vectos
forte sua Libycis tempestas appulit oris.
sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste Penates
classe veho mecum, fama super aethera notus.
Italiam quaero patriam et genus ab Iove summo.
bis denis Phrygium conscendi navibus aequor,
matre dea monstrante viam data fata secutus;
vix septem convulsae undis Euroque supersunt.
ipse ignotus, egens, Libyae deserta peragro,
Europa atque Asia pulsus.'

Veirgil

(ii) Freagair **trí cinn** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ar gach ceist):- (30)

- (a) Cén freagra a thugann Véineas ar an óráid seo le hAeinéas?
- (b) Cén ról a imríonn Neiptiún i Leabhar 1 den *Aeinéid*?
- (c) Mínigh cén fáth a raibh lúnó chomh mór sin in aghaidh mhuintir na Traí.
- (d) Déan cur síos ar na cúinsí inar tháinig Díodó go dtí an Chartaig.
- (e) Tabhair cuntas gearr ar an ngealltanas a thug lúpatar do Véineas.

4. (i) Freagair (a) nó (b):-

[30]

(a) Mínigh modh *posse* agus tuiséal *fructui* agus *calamitate*:-

Putatisne vos illis rebus frui posse, nisi eos, qui vobis fructui sunt, conservaveritis, non solum, ut ante dixi, calamitate sed etiam calamitatis formidine liberatos?

(b) Mínigh modh *intonuere* agus tuiséal *ponto* agus *ignibus*:-

eripiunt subito nubes caelumque diemque
Teucrorum ex oculis; ponto nox incubat atra.
intonuere poli et crebris micat ignibus aether.

(10)

(ii) Scríobh síos príomhranna **trí cinn** ar bith de na briathra seo a leanas:-

morior, conficio, malo, fero, defendo.

(10)

(iii) Ainmnigh meadaracht na líne seo a leanas agus marcáil na cainníochtaí:-

Romane donec templa refeceris.

(10)

5. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá cúig mharc is fiche ag gabháil le gach ceist díobh):- **[75]**

A.

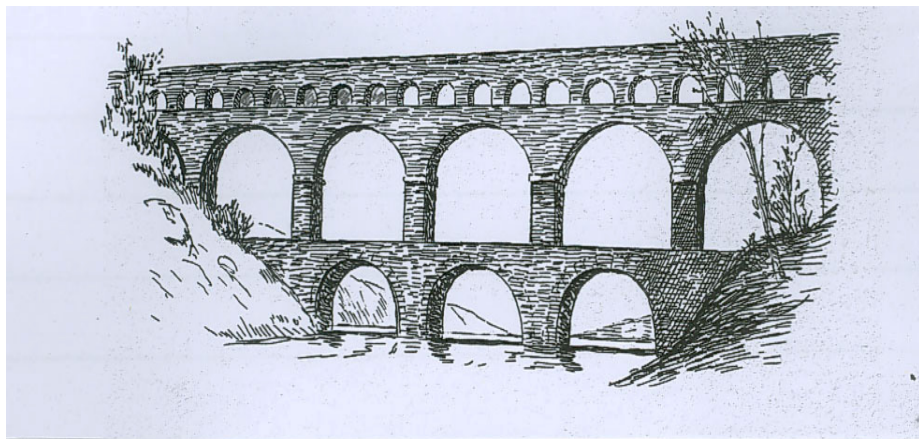
- (i) Ní fhéadfadh cúram ar bith níos mó imní a chur ar Ágastas ná a rinne roghnú a chomharba. Cén iarracht a rinne Ágastas an fhadhb sin a réiteach? Cé chomh maith agus a d'éirigh leis an réiteach sin, dar leat?
- (ii) Tabhair cuntas gearr ar réimeas an Impire Veaspaisiánas. Cad iad na bealaí inar thug sé ar ais ab rathúnas i saol na Róimhe?
- (iii) Scríobh nóta ar **dhá** cheann díobh seo a leanas:-

Teacht i gcumhacht Chláidias; Agrippina, máthair Néaró; Séánas (Sejanus); Cogáí Thraían sa Dáicia.

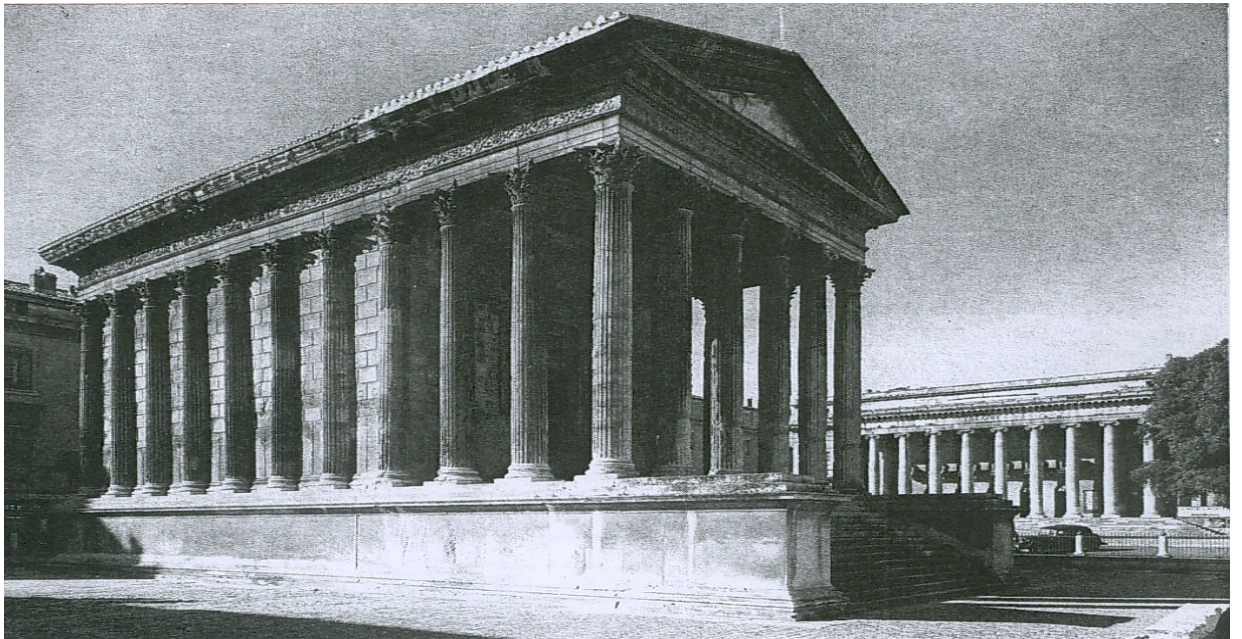
B.

- (i) Tabhair cuntas gearr ar bheatha agus ar shaothar Chatallus **nó** Sallaistiais. Cé chomh mór agus a léiríonn scríbhinní an údair atá roghnaithe agat tréithe an údair?
- (ii) Pléigh go hachomair forbairt mhúrphictiúir na Rómhánach. Déan tagairt i do fhreagra do roinnt samplaí sonracha.
- (iii) Tar éis breathnú ar na fótagraif **A**, **B** agus **C**, freagair **dhá** cheann de na ceisteanna seo a leanas:-
- (a) Ainmnigh an struchtúr atá léirithe i bhFótagraf **A**. Déan cur síos ar fheidhm an struchtúir agus ar na príomhghnéithe ailtireachta a bhaineann leis.
- (b) Ainmnigh an foirgneamh a léirítear i bhFótagraf **B**. Déan cur síos ar a phríomhghnéithe ailtireachta. Cén bealach inar dea-shampla é d'ailtireacht na séadchomharthaí in aimsir Ágastas?
- (c) Léiríonn fótagraf **C** mósáic Rómhánach. Scríobh nóta ar fheidhm na mósáicí mar an ceann atá léirithe i bhFótagraf **C**. Déan tagairt i do fhreagra do shampla amháin eile ar a laghad den chineál sin oibre.

A

B

C

Leathanach Bán